

Η βιομηχανική επανάσταση... των αρωματικών φυτών

Καινοτόμα προϊόντα από παραδοσιακά φυτά, όπως η ρίγανη, το φασκόμηλο, το θυμάρι, η λεβάντα και το μελισσόχορτο, αλλιά και σημαντικές εξαγωγές φέρνει η νέα εποχή των αποκαλούμενων και «χρυσών» καλλιέργειών.

Παραδοσιακές καλλιέργειες της ελληνικής χλωρίδας, όπως η ρίγανη, ο σιδηρίτης (τσάι του βουνού), το φασκόμηλο, το θυμάρι, το δεντρολίβανο, η μέντα, το μελισσόχορτο, το δίκταμο, η λεβάντα και τα ρόδα, πλέον αναβιώνουν και περνούν σε μια νέα φάση μέσω της αύξησης των στρεμμάτων και της κατεύθυνσής τους στη μεταποίηση.

Εφαλτήριο γι' αυτή την άτυπη «βιομηχανική επανάσταση» των αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών (ΑΦΦ) αποτελεί η δυνατότητα για πολλαπλές χρήσεις τους στην αρωματική-φαρμακευτική, στην κοσμετολογία, σε τρόφιμα,

ροφήματα, ποτά, προϊόντα υγιεινής διατροφής κ.ά., είτε αυτούσια είτε με τη μορφή αιθέριων ελαίων ή εκχυλισμάτων. Επίσης, αναρίθμητες είναι οι γνωστές ιδιότητές τους στην υγεία και στην ευζωία των ανθρώπων αλλά και των ζώων (π.χ. καινοτόμες ζωοτροφές, εμπλουτισμένες με αιθέρια έλαια αρωματικών φυτών, όπως το ριγανέλαιο).

Οι τιμές τους πλέον γνωρίζουν ιλιγγιώδη άνοδο, όμως έχουν υψηλό κόστος εγκατάστασης, η συγκομιδή γίνεται μηχανικά και η επένδυση στην καθετοποίηση της παραγωγής είναι αυτά που φέρνει την προστιθέμενη αξία στον παραγωγό.

Τεράστιες προοπτικές στο μέλλον

Η εγχώρια και η διεθνής αγορά γι' αυτά τα προϊόντα εμφανίζει ευνοϊκές προοπτικές, σύμφωνα με το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο ανάπτυξης για την καλλιέργεια, την επεξεργασία και την εμπορία των ΑΦΦ στην Ελλάδα του υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, το οποίο παρουσιάστηκε μέσα στο 2016. Για την ακρίβεια, μέχρι το 2025 στη διεθνή αγορά αναμένονται:

■ Σταθερά υψηλή ζήτηση για αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά τόσο από τη βιομηχανία παραγωγής σκευασμάτων ή προϊόντων διατροφής όσο και από τους καταναλωτές.

καλλιέργειες

- Διατήρηση του ρυθμού ανάπτυξης του κλάδου και τα επόμενα χρόνια.
  - Εντονότερες πιέσεις προς την κατεύθυνση της διατήρησης των φυσικών πληθυσμών.
  - Στροφή στην καλλιέργεια αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών έναντι της συλλογής από τη φύση.
  - Αύξηση των τιμών παγκοσμίως.
  - Αύξηση των παγκόσμιων εξαγωγών.
- Αξίζει να σημειωθεί ότι η οργάνωση παραγωγών σε μικρά ή μεγάλα σχήματα αλλά και πολλές μεμονωμένες ιδιωτικές πρωτοβουλίες τα τελευταία πέντε-έξι χρόνια βοήθησαν ώστε να γίνουν περισσότερο γνωστά τα αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά και να κορυφωθεί η ζήτησή τους.

Από τις υδροβόρες καλλιέργειες στα αρωματικά

Θετικά μηνύματα για την καλλιέργεια των αρωματικών φυτών στέλνει ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Κιλελέρ, ο οποίος ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2013. Στόχος του συνεταιρισμού είναι η δραστηριοποίηση στον χώρο της παραγωγής, της επεξεργασίας και της εμπορίας νέων προϊόντων για την περιοχή, όπως όσπρια, κηπευτικά, αρωματικά φυτά και ξηροί καρποί. Ειδικά ως προς την κατηγορία των αρωματικών φυτών, τα μέλη του Συνεταιρισμού καλλιεργούν εδώ και πέντε χρόνια λεβάντα σε έκταση περίπου 150 στρεμμάτων και εδώ και τρία χρόνια ρίγανη σε έκταση περίπου 500 στρεμμάτων σε σύνολο έκτασης 5.000 στρεμμάτων που διαθέτουν συνολικά. Γίνεται, ακόμη, προσπάθεια διερεύνησης των δυνατοτήτων καλλιέργειας χαμομηλιού και δάφνης σε πειραματικές εκτάσεις.

«Η ενασχόληση με τα αρωματικά φυτά εδράζεται στην ανάγκη για αντικατάσταση των εξαιρετικά υδροβόρων καλλιεργειών με τις οποίες ασχολούνταν τα μέλη μας στο παρελθόν (βαμβάκι, καλαμπόκι, βιομηχανική ντομάτα), λόγω

Ως προς την κατηγορία των αρωματικών φυτών, τα μέλη του Συνεταιρισμού καλλιεργούν εδώ και πέντε χρόνια λεβάντα σε έκταση περίπου 150 στρεμμάτων.

μείωσης των αποθεμάτων νερού, αλλά και στην ενημέρωση για το ανταγωνιστικό ποιοτικό πλεονέκτημα που διαθέτουν στη διεθνή αγορά τα αρωματικά φυτά που παράγονται στον τόπο μας, γεγονός που μπορεί να δώσει βάσιμες ελπίδες για καλύτερο εισόδημα στον παραγωγό», σημειώνει στο Agricola ο Αθανάσιος Σβερώνης, γενικός γραμματέας του Αγροτικού Συνεταιρισμού Κιλελέρ. «Σημαντικό κίνητρο ενασχόλησης, επίσης, για το σύνολο σχεδόν των 25 παραγωγών-μελών μας αποτέλεσε η μη αναγκαιότητα σημαντικής αντικατάστασης εξοπλισμού καλλιέργειας και συγκομιδής των συγκεκριμένων προϊόντων, όπως και η δυνατότητα επιδότησης νέων συλλογικών σχημάτων είτε για κάλυψη λειτουργικών εξόδων, είτε για εξοπλισμό, είτε για μεταποίηση προϊόντων μέσα από την αξιοποίηση κοινωτικών προγραμμάτων (βιολογική

γεωργία, σχέδια βελτίωσης για ομάδες παραγωγών, μέτρο 9 για την οικονομική ενίσχυση νέων ομάδων κ.λπ.)», προσθέτει ο κ. Σβερώνης.

Σχετικά με τις τιμές των αρωματικών φυτών που καλλιεργούν τα μέλη του Α.Σ. Κιλελέρ, ο ίδιος μας ενημερώνει ότι την τελευταία τριετία έχουν ως εξής: 1,30-1,70 ευρώ το κιλό για την ανεπεξέργαστη (αλωνισμένη) ρίγανη και 40-70 ευρώ το κιλό για το αιθέριο έλαιο λεβάντας. «Πρόκειται για τιμές ικανές να δώσουν, αφού αφαιρεθούν τα ετήσια έξοδα της καλλιέργειας της τάξης των 100-150 ευρώ ανά στρέμμα, μια καθαρή πρόσοδο της τάξης των 100-200 ευρώ ανά στρέμμα (η ελάχιστη τιμή αναφέρεται σε ξερικά αγροτεμάχια και η μέγιστη στα αρδευόμενα)», επισφαιρίζει ο κ. Σβερώνης.

Σημειώνεται ότι ο συνεταιρισμός επιδιώκει την υπεραξία των αρωματικών φυτών για λογαριασμό των μελών του και γι' αυτόν τον λόγο αφενός επενδύουν στη δημιουργία πιστοποιημένου και επώνυμου προϊόντος μέσω των διαδικασιών της ολοκληρωμένης διαχείρισης, της βιολογικής καλλιέργειας και της τυποποίησης και αφετέρου αναζητούν αγορές σε Ελλάδα και εξωτερικό που θα εξασφαλίζουν καλύτερη και σταθερή τιμή για την εξαιρετική ποιότητα των προϊόντων τους. «Οι φαρμακευτικές εταιρείες αποτελούν πελάτες-στόχους για τα προϊόντα μας», λέει χαρακτηριστικά ο κ. Σβερώνης.

Κορρές: ένα παγκόσμιο brand στα βότανα

Η συνεργασία της βιομηχανίας Καλλυντικών και Παραφαρμακευτικών Προϊόντων Κορρές με την επιστημονική κοινότητα και τους παραγωγούς «γέννησε» μοναδικά φυσικά καλλυντικά, τα οποία είναι γνωστά σε κάθε γωνιά της Ελλάδας αλλά και σε μεγάλες αγορές του εξωτερικού. «Η ΚΟΡΡΕΣ, κατά την πλέον των 20 ετών διαδρομή της στον τομέα των φυσικών προϊ-

όντων, έχει δεσμευτεί ως προς την ανάδειξη των ελληνικών φυτών. Προάγουμε την επιστημονική έρευνα, ώστε να αποκωδικοποιήσουμε τις μοναδικές ιδιότητες της εγχώριας κλωρίδας – η Ελλάδα, σύμφωνα με τις πιο πρόσφατες επιστημονικές μελέτες, κατατάσσεται στις πιο πλούσιες σε βιοποικιλότητα χώρες του κόσμου, ένας παράδεισος φυτών –, έχουμε εντοπίσει τις καταλληλότερες περιοχές καλλιέργειας συγκεκριμένων βοτάνων σε συνεργασία με το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο, διατηρούμε ένα εκτενές δίκτυο πηκών συνεργασιών στις βιολογικές καλλιέργειες, έχουμε αναπτύξει σε συνεργασία με τη Φαρμακευτική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών μια καινοτομική Μονάδα Εκκύλισης των ελληνικών βιολογικών βοτάνων που προέρχονται από αυτές τις συνεργασίες. Ενέργειες με έντονο περιβαλλοντικό και κοινωνικό χαρακτήρα που αποσκοπούν στην ουσιαστική υποστήριξη τοπικών κοινωνιών, στη διατηρησιμότητα φυτικών πληθυσμών και στην τελική παραγωγή ελληνικών βιολογικών φυτικών εκχυλισμάτων εγγυημένης ποιότητας», αναφέρει ο Γιώργος Σταυρόπουλος, γεωπόνος Έρευνας και Ανάπτυξης στην εταιρεία KOPPEΣ.

Πρώτη ύλη από παραγωγούς και συνεταιρισμούς μέσω συμβολαιακής

Σε σχετικό ερώτημά μας για την προμήθεια των πρώτων υλών ο κ. Σταυρόπουλος σημειώνει τα εξής:

«Η επιλογή της εταιρείας να μην καλλιεργεί με δικό της δυναμικό τα βότανα που χρειάζεται είναι συνειδητή. Στόχος της δεν είναι να ανταγωνίζεται, αλλά να στηρίζει τους καλλιεργητές και τους συνεταιρισμούς τους, καθώς και την τοπική κοινωνία. Κατά την επιλογή των καταλληλότερων περιοχών για τη βιολογική καλλιέργεια επιλεγμένων βοτάνων, εκτός από πα-

Η KOPPEΣ, κατά την πλέον των 20 ετών διαδρομή της στον τομέα των φυσικών προϊόντων, έχει δεσμευτεί ως προς την ανάδειξη των ελληνικών φυτών.

EST. KORRES 1996

ραμέτρους όπως κλιματολογικές συνθήκες και εδαφολογικές απαιτήσεις, η ανάγκη οικονομικής υποστήριξης συγκεκριμένων περιοχών της Ελλάδας είναι καταλυτικός παράγοντας στη διαμόρφωση των επιμέρους συνεργασιών μας με καλλιεργητές, αγροτικούς συνεταιρισμούς, κοινωνικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα. Όλες οι συνεργασίες μας βασίζονται στις αρχές της συμβολαιακής γεωργίας. Προάγουμε αποκλειστικά τις βιολογικές καλλιέργειες, παρέχουμε εκπαίδευση και τεχνική υποστήριξη, εξασφαλίζουμε στους καλλιεργητές την αγορά του τελικού προϊόντος: υψηλής ποιότητας φυτικές ύλες για τα προϊόντα KOPPEΣ. Σήμερα έχουμε τη χαρά να διαθέτουμε στο δυναμικό μας συνεργασίες που εκτείνονται από τη Θράκη έως την Κρήτη και από την Ήπειρο έως τη Σάμο. Η μακρά λίστα συνεργατών περιλαμβάνει ιδιότες παραγωγούς,

Ζωοτροφές με ελληνικά αρωματικά φυτά από την ΕΛΒΙΖ

Το λιθαράκι της στην περαιτέρω ανάπτυξη της καλλιέργειας των αρωματικών φυτών στη χώρα μας βάζει και η Βιομηχανία Ζωοτροφών ΕΛΒΙΖ, καθώς – όπως ανακοινώθηκε από τα τέλη του 2017 – ξεκινά τη δραστηριοποίηση στην παραγωγή ζωοτροφών από ελληνικά αρωματικά φυτά. Μάλιστα, η προμήθεια των πρώτων υλών από την εγχώρια παραγωγή τίθεται σε συμβοληακή βάση.

Γνωρίζοντας ότι η ελληνική κλωρίδα είναι ίσως η πιο πλούσια στον κόσμο, αποφάσισαν σε συνεργασία με την Κτηνιατρική Σχολή Θεσσαλονίκης, το Τμήμα Διατροφής των Ζώων, τη Γεωπονική Σχολή και την Κτηνιατρική Θεσσαλίας να καταθέσουν δύο φακέλους στο πλαίσιο του προγράμματος Feedmap («Ολιστική προσέγγιση της αειφορικής αξιοποίησης των εγχώριων αρωματικών φυτών, με σκοπό την παραγωγή καινοτόμων βιοενεργών προϊόντων διατροφής ανθρώπων και ζώων»).

Το πρώτο πρόγραμμα αποσκοπεί στην αξιοποίηση των παραπροϊόντων από επεξεργασία αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών και το άλλο στη χρήση τους ειδικά για την παραγωγή ζωοτροφών.

καλλιέργειες

όπως ο Δ. Μανιάτης από το χωριό Αραχαμίτες της Αρκαδίας, ο οποίος μας προμηθεύει εξαιρετικής ποιότητας φύλλα καστανιάς, η Μ. Κορίνη, που καλλιεργεί φασκόμηλο στην περιοχή της Φασκομηλιάς Θεσπρωτίας, η οικογένεια Γκουντρουμπή, παραγωγός βιολογικού αμυγδαλού στην Ελασσόνα Λάρισας, και η Μ. Χαλκιά, από τους πρώτους παραγωγούς που πέτυχε στη βιολογική καλλιέργεια για το τσάι του Ολύμπου, συμβάλλοντας σημαντικά στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, καθώς έτσι περιορίστηκε η άγρια συλλογή του είδους. Περιλαμβάνει αγροτικούς συνεταιρισμούς, όπως ο Αναγκαστικός Συνεταιρισμός Κροκοπαραγωγών Κοζάνης, ο Αγροτικός Συνεταιρισμός Αρωματικών Φυτών Αργινίου, αλλά και η Ένωση Συνεταιρισμών Θηραϊκών Προϊόντων. Τα εκπαιδευτικά και κοινωνικά ιδρύματα έχουν ξεχωριστή θέση για την εταιρεία – ξεκινήσαμε τη συνεργασία μας με την Αμερικανική Γεωργική Σχολή Θεσσαλονίκης με σκοπό την παραγωγή του φυτού *Echinacea purpurea*, αλλά και την εξοικείωση των εκπαιδευομένων του ιδρύματος με τις αρχές της αειφόρου γεωργίας».

Ανεξερεύνητο το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής χλωρίδας

Στόχος της εταιρείας Κορρές είναι να εμπλουτί-

ζουν συνεχώς το δίκτυο πθικών συνεργασιών με νέους καλλιεργητές σε όλη την επικράτεια και με νέες καλλιέργειες, ενισχύοντας τον πρωτογενή τομέα και αναδεικνύοντας ένα από τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της χώρας μας, τον φυσικό πλούτο.

Παρακολουθούν στενά τις εξελίξεις στην εγχώρια και στη διεθνή σκηνή για τα αρωματικά φυτά και όπως μας πληροφορεί ο κ. Σταυρόπουλος: «Η φύση είναι πλέον τάση σε πολλούς τομείς, τα καλλυντικά προϊόντα δε που βασίζονται στη δύναμη των φυσικών συστατικών καταγράφουν εντυπωσιακά αυξημένη ζήτηση. Μια τάση που συμφωνεί με την ανάγκη όλων για έναν πιο υγιή και περιβαλλοντικά φιλικό τρόπο ζωής, αλλά και με την αναλυτική ενημέρωση και αυξημένη ευαισθητοποίηση σχετικά με όσα καταναλώνουμε ή εφαρμόζουμε στο δέρμα μας. Σε αυτό το πλαίσιο, οι προοπτικές για τον τομέα των αρωματικών φυτών και βοτάνων μπορεί να είναι εξαιρετικές. Ήδη υπάρχει μια σημαντική δυναμική. Δεν αρκεί, όμως, μόνο η προαγωγή της καλλιέργειας, απαιτείται και η επεξεργασία των βοτάνων, η επιστημονική μελέτη, η τεκμηρίωση των ιδιοτήτων των βοτάνων και η εγγύηση εμπορικής αξιοποίησης, η οποία μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της συμβολοαιακής γεωργίας. Με βάση την πολύχρονη εμπειρία μας, η

συμβολοαιακή γεωργία που εισαγάγαμε μπορεί να αποτελέσει τον άξονα για την περαιτέρω ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα».

Παράλληλα, όπως είναι γνωστό, η ελληνική χλωρίδα είναι πραγματικά μια ιδιαίτερα πλούσια πηγή φυτών και βοτάνων: πάρα το μικρό μέγεθός της, η Ελλάδα φιλοξενεί 6.500 διαφορετικά είδη και υποείδη φυτών, αριθμός πραγματικά μεγάλος αν σκεφτεί κανείς ότι στην Αγγλία, π.χ., ευδοκίμούν μόλις 800 είδη. Ωστόσο, όπως παρατηρεί ο κ. Σταυρόπουλος, το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής χλωρίδας παραμένει ανεξερεύνητο.

Ενεργός συμβολή στο νομοθετικό πλαίσιο για τη μεταποίηση των βοτάνων

«Η δική μας προσπάθεια είναι να ενισχυθεί η παραγωγή βιολογικών αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών στην Ελλάδα με εμπορική αξία. Γι' αυτό έχουμε δομήσει το δίκτυο πθικών συνεργασιών στις βιολογικές καλλιέργειες στη βάση της συμβολοαιακής γεωργίας, συνεργαζόμεστε με το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο, μελετάμε τα φυτά στο πλαίσιο σημαντικών ευρωπαϊκών ερευνητικών προγραμμάτων και τα αναδεικνύουμε μέσα από παγκόσμια καινοτομικές φόρμουλες. Με αφειρητή τη βαθιά γνώση των βοτάνων

και τη μακρόχρονη εμπειρία μας, που ξεκινά από το παλαιότερο ομοιοπαθητικό φαρμακείο της Αθήνας, συμβάλλουμε, επίσης, στη συζήτηση σε θεσμικό επίπεδο σχετικά με τις μεθόδους μεταποίησης και το νομοθετικό πλαίσιο, ώστε να βελτιστοποιηθούν στην πράξη όλες οι παράμετροι που αφορούν στην αξιοποίηση ελληνικών αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών.

Ανάρπαστα τα συνεταιριστικά αρωματικά της Αιτωλοακαρνανίας

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για το πώς η οργάνωση και η καθετοποίηση (μεταποίηση) της παραγωγής αρωματικών φυτών μπορούν να αποδώσουν αποτελεί η εταιρεία Anthir, που βρίσκεται στη Δυτική Ελλάδα, έξω από την πόλη του Αγρινίου του νομού Αιτωλοακαρνανίας. «Η εταιρεία Anthir αποτελεί μετεξέλιξη του Αγροτικού Συνεταιρισμού Καλλιεργητών Αρωματικών, Φαρμακευτικών και Ενεργειακών Φυτών Αιτωλοακαρνανίας (ΑΣΚΑΦΕΦΑ), καθώς από το 2009 προχώρησαν σε καθετοποίηση της παραγωγής τους και απέκτησαν μονάδα επεξεργασίας, συσκευασίας και διακίνησης των προϊόντων τους», όπως σημειώνει στο Agricola ο Γιάννης Ντέμος, γεωπόνος της εταιρείας Anthir.

Σημειώνεται ότι η Anthir απαρτίζεται από 9 άτομα και 10 από τον συνεταιρισμό για την προμήθεια της πρώτης ύλης. Επιπλέον, έχουν προχωρήσει και σε συμβολοιακή γεωργία με ανεξάρτητους παραγωγούς, στο πλαίσιο της οποίας παρέχουν τα φυτά, την καθοδήγηση, την τεχνολογία-τεχνική υποστήριξη, τη συγκομιδή με συλλεκτικές μηχανές, καθώς και την αποξήρανση στα ξηραντήρια της εταιρείας.

«Το όφελος του παραγωγού από τη συμμετοχή στη συμβολοιακή γεωργία είναι ότι γνωρίζει από την αρχή ότι θα απορροφήσει η εταιρεία το σύνολο της παραγωγής του σε προκαθορισμένη - από το ξεκίνημα της σεζόν - τιμή. Επιπλέον, ενδέχεται προς το τέλος της σεζόν, ανάλογα με το πώς κινείται και η αγορά αρωματικών, να δώσουμε και κάτι παραπάνω στην τιμή του παρα-

γωγού», λέει χαρακτηριστικά ο κ. Ντέμος.

Νέα αρωματικά στο «καλάθι» της Anthir

Η Anthir εξειδικεύεται στα ξηρά αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά: μελισσόχορτο, δεντρολίβανο, ρίγανη, θυμάρι και φασκόμυλο. Και συνεργάζονται με ανεξάρτητους παραγωγούς για το χαμομήλι και το τσάι του βουνού. Ανάλογα και με τις ανάγκες της αγοράς, επιθυμούν να μπουκ και στον βασιλικό, στο θρούμπι και στην καλέντουλα. Όσον αφορά τις τιμές παραγωγού για το ακατέργαστο καθαρό προϊόν κυμαίνονται σε ένα εύρος από 3,5-4 έως 5 ευρώ το κιλό, όπως μας ενημερώνει ο κ. Ντέμος. Σημειώνεται ότι μετά την επεξεργασία τους (αποξήρανση) μένει περίπου το 50% του προϊόντος.

Κυριαρχεί η χονδρική πώληση στο εξωτερικό

Στους βασικούς στόχους της Anthir είναι να μπουκ πιο ενεργά στο κομμάτι της λιανικής πώλησης, γιατί έτσι θα πετύχουν καλύτερες τιμές για τα προϊόντα τους και η αξία θα μοιραστεί τόσο στη μεταποίηση όσο και στους ίδιους τους παραγωγούς. Επίσης, να βάλουν και νέα φυτά και να επεκταθούν στην αγορά των ΗΠΑ, αλλά και να γεγθενουν το δίκτυο των καλλιεργητών τους.

Προς το παρόν, το 85% της παραγωγής τους διανέμεται μέσω χονδρικής στο εξωτερικό, κυρίως στη Γερμανία, ενώ μόλις το 15% διακινείται μέσω λιανικής στην Ελλάδα σε συνεργασία με καταστήματα ντελικατέσεν και τουριστικά μαγαζιά.

«Γενικά υπάρχει μικρή απορρόφηση των αρωματικών μέσω λιανικής πώλησης στην Ελλάδα», τονίζει ο κ. Ντέμος και προσθέτει: «Η ζήτηση είναι σταθερά μεγάλη, αλλά πού θα βρεις αγορά και σε τι τιμές θα κλείσεις τη συμφωνία αποτελεί μια πρόκληση. Χρειάζεται πολύ καλό ψάξιμο, τρέξιμο, γνωριμιές. Γενικά, απαιτεί χρόνο, χρήμα και φυσικά συμμετοχή σε εκθέσεις για να βρεις συνεργάτες στο εξωτερικό».

Σε χωράφια με καλή αποστράγγιση

Σχετικά με το καλλιεργητικό πλαίσιο των αρωματικών ο γεωπόνος της εταιρείας Anthir υπογραμμίζει ότι «το σημαντικό πριν από την εγκατάσταση της φυτείας είναι να στραγγίζει καλά το χωράφι, καθώς τα φυτά αυτά είναι ευαίσθητα στις υγρασίες. Γενικά τα αρωματικά φυτά δεν είναι πολύ απαιτητικά από τη φύση τους. Δεν είναι εντατική καλλιέργεια, αλλά αν κάποιος επιλέξει την εντατική τους καλλιέργεια, χρειάζονται και λίπανση και νερό, αλλά και πάλι είναι ανάλογα με την περιοχή και το φυτό. Για παράδειγμα, το μελισσόχορτο θέλει 10 μέρες πότισμα, το δεντρολίβανο κάθε 20 μέρες και η ρίγανη 3 νερά το καλοκαίρι. Επιπλέον, στην αρχή της καλλιέργειας χρειάζονται αρκετό νερό μέχρι να αναπτύξουν το ριζικό τους σύστημα».

Μηχανική συγκομιδή

Η συγκομιδή στα περισσότερα αρωματικά φυτά γίνεται μηχανικά με ειδικές συλλεκτικές. «Η αγορά αυτών των μηχανημάτων κοστίζει από 10.000 έως 20.000 ευρώ. Γι' αυτό υπήρχε η ιδέα για τη δημιουργία μικρών πυρήνων παραγωγών που θα αγόραζαν τα μηχανήματα, αλλά δεν προχώρησε. Το πρόβλημα στη χώρα μας είναι ότι είναι μικρός ο κλάρος και δεν είναι διατεθειμένοι οι παραγωγοί να αγοράσουν μηχανήματα», επισφαινεί ο κ. Ντέμος.

Πολυδύναμα φυτά και αρωματικά από την Πελοπόννησο

Με κύρια καλλιέργεια το ιπποφαές, αλλά και τα φαρμακευτικά και αρωματικά φυτά, από το 2011 ο Αγροτικός Συνεταιρισμός «Πελοποννησιακή Γη-PELLAND» αφήνει το δικό του σημάδι στην ελληνική αγορά, καθώς τα προϊόντα του είναι διαθέσιμα σε μεγάλες αλυσίδες σούπερ μάρκετ της χώρας. «Ο συνεταιρισμός ξεκίνησε περί τα τέλη του 2011 και τα ιδρυτικά μέλη έφταναν τα 100 άτομα. Κάποιες διοικητικές αλλαγές και ατυχίες στις καλλιέργειες -μια και είναι καινούρι-

καλλιέργειες

γίες στην Ελλάδα— μας πήγαν πίσω στην αρχή. Όμως, πλέον βρισκόμαστε στον 6ο χρόνο λειτουργίας και με σταθερά βήματα προσπαθούμε να γίνουμε γνωστοί στο ευρύ καταναλωτικό κοινό. Επίσης, είμαστε σε επαφή με ενδιαφερόμενες εταιρείες οι οποίες δραστηριοποιούνται στο εξωτερικό, έτσι ώστε τα προϊόντα μας να γίνουν γνωστά και εκτός συνόρων», αναφέρει στο Agricola ο Γιώργος Μέσκος, γενικός γραμματέας του Δ.Σ. του Συνεταιρισμού.

Από το ιπποφαές προκύπτουν περισσότερα από 250 προϊόντα (τριμμένα φύλλα, καρπός, έλαιο, κ.λπ.) για καθημερινή και φαρμακευτική χρήση, όπως μας ενημερώνει ο κ. Μέσκος.

«Πρόκειται για μια καλλιέργεια που αποφέρει στον παραγωγό τουλάχιστον 5-6 ευρώ ανά νωπό καρπό, όταν για παράδειγμα τα πορτοκάλια στην Πελοπόννησο κυμαίνονται από 10 έως 20 λεπτά ανάλογα με τη χρονιά. Όσον αφορά το ιπποφαές, δεν ζητάμε επιδοτήσεις, αλλά να μπει πιο δυναμικά στις καλλιέργειες. Προς το παρόν κυριαρχούν στο προϊόν αυτό Κίνα και Καναδάς, ενώ λίγες εκτάσεις υπάρχουν και στη Γερμανία. Επιπλέον, αν και έχει αναγνωριστεί η βιολογική καλλιέργεια του καρπού, δεν ισχύει το ίδιο για τα φύλλα του ιπποφαούς. Θα θέσουμε άμεσα το θέμα στους ευρωβουλευτές και στο υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και θα περιμένουμε», προσθέτει ο ίδιος.

Στα μεταποιημένα προϊόντα του συνεταιρισμού περιλαμβάνονται τα εξής:

- αποξηραμένα φύλλα ιπποφαούς σε εμβαπτιζόμενα φακελάκια τσαγιού,
- αποξηραμένα φύλλα ιπποφαούς-λουίζας σε εμβαπτιζόμενα φακελάκια τσαγιού,
- μαρμελάδα Goji Berry με στέβια,
- αποξηραμένος καρπός Goji Berry.

«Όλες οι εκτάσεις μας είναι βιολογικές και πιστοποιούνται από την TÜV HELLAS. Καλλιεργούμε ιπποφαές, Goji Berry, λουίζα και σε μικρές ποσότητες και με συνεργαζόμενους παραγωγούς αρώνια, μέντα, δάφνη, φασκόμηλο. Θέλουμε να στρέψουμε τους καταναλωτές σε υγιεινά τρόφιμα και ροφήματα. Επιπλέον είμαστε σε επικοινωνία με τεχνολόγους τροφίμων για να δημιουργήσουμε κι άλλα προϊόντα», σημειώνει ο κ. Μέσκος.

«Ανθίζει» η καλλιέργεια ρόδων και λεβάντας στην Κοζάνη

Αξιόλογη δράση και δυναμική στα αρωματικά εμφανίζει ο Συνεταιρισμός Αρωματικών Φαρμακευτικών και Οπωροκηπευτικών Φυτών Βοΐου Κοζάνης, που διαθέτει και αποστακτήριο. Το 2004 ξεκίνησε η πρώτη

Από το ιπποφαές προκύπτουν περισσότερα από 250 προϊόντα (τριμμένα φύλλα, καρπός, έλαιο, κ.λπ.) για καθημερινή και φαρμακευτική χρήση.

προσπάθεια καλλιέργειας των ρόδων. Τα πρώτα φυτά που φυτεύτηκαν το 2004 εισήχθησαν από τη Βουλγαρία. Το 2006 συγκομιδήθηκε η πρώτη σοδειά και σε συνεργασία με τη Φαρμακευτική Αθηνών και του ΑΠΘ επί τρία συνεχόμενα έτη διαπιστώθηκε και επιβεβαιώθηκε η ποιοτικά ανώτερη παραγωγή αιθέριου ελαίου και ροδόενερου σε παγκόσμιο επίπεδο. Το 2009 έγινε η πρώτη απόσταξη σε εμπορική κλίμακα με αποστακτήρα υψηλής τεχνολογίας και συνεχίζεται με αυξητικούς ρυθμούς μέχρι σήμερα η εν λόγω παραγωγή. Προϊόντα του συνεταιρισμού μέχρι στιγμής είναι αιθέρια έλαια ρόδων, λεβάντας, ρίγανης και κέδρου, ροδόενερο, λεβάντοενερο, ριγανόενερο, εκχυλίσματα ρόδων και καλέντουλας, τσάι του βουνού και τσάι τριαντάφυλλο, γλυκό του κουταλιού τριαντάφυλλο κ.ά.

Ο συνεταιρισμός σήμερα αριθμεί 60 μέλη, ενώ ξεκίνησε το 2009 με 20 ιδρυτικά μέλη. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις των μελών ξεπερνούν τα 500 στρέμματα με ρόδα, τα περισσότερα στην περιοχή του Βοΐου Κοζάνης. Επιπλέον, σε περίπου 500 στρέμματα βάζουν λεβάντα. «Η ιδέα γεννήθηκε μετά την ολοκλήρωση των μεταπτυχιακών μου σπουδών στη Γεωπονική. Αφού πραγματοποιήσα δύο ταξίδια σε Βουλγαρία (2002) και Τουρκία (2004), η ιδέα αυτή άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά. Υπήρχαν πολλές δυσκολίες και χρειάστηκαν πολλή δουλειά και έξοδα, αλλά ο κόπος μας δικαιώθηκε», λέει χαρακτηριστικά στο Agricola ο γεωπόνος του συνεταιρισμού και βουλευτής Κοζάνης, Γιώργος Κασσιπίδης.

Νέα προϊόντα και δυναμικό «παρών» στις εξαγωγές

Πλέον ο συνεταιρισμός έχει προσθέσει στο χαρτοφυλάκιό του κι άλλα προϊόντα, όπως η μέντα και το μελισσόχορτο. Κατά κύριο λόγο διακινεί τα προϊόντα του μέσω χονδρικής πώλησης στο εξωτερικό. Μάλιστα, έχει κατακτήσει τις αγορές της Γερμανίας, της Ελβετίας και της Ταϊβάν, ενώ διαθέτουν και μικρές συσκευασίες μέσω λιανικής πώλησης στην Ελλάδα. «Χρειάζεται περισσότερη ενημέρωση των καταναλωτών γύρω από τα αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά και τα προϊόντα τους. Πρέπει οι εταιρείες να αναδείξουν την ποιότητα των ελληνικών αρωματικών φυτών και να δοθεί περισσότερη έμφαση στο μάρκετινγκ και στο branding. Επιπλέον, χρειάζονται δίκτυα πωλήσεων, επένδυση στην εικόνα του προϊόντος στο ράφι και φυσικά συμμετοχή σε εκθέσεις και παρουσιάσεις ανά τον κόσμο», παρατηρεί ο κ. Κασσιπίδης.

Αναγκαία η ενσωμάτωση της φυτοθεραπείας στο Εθνικό Σύστημα Υγείας

Παράλληλα, την αξιοποίηση του τεράστιου πλούτου της ελληνικής βιοποικιλότητας και των αναγνωρισμένων ιδιοτήτων πολλών φυτών της κλωρίδας της πατρίδας μας πρότείνει ο βουλευτής Κοζάνης Γιώργος Κασσιπίδης κατά τη διάρκεια πρόσφατης ομιλίας του στη Βουλή, όπου συζητούνταν το νομοσχέδιο για τη φαρμακευτική χρήση της κάνναβης. Αφού επισήμανε σοβαρές παραλείψεις και αδυναμίες στο νομοσχέδιο, τόνισε τον ρόλο και τη σπουδαιότητα πολλών άλλων φυτών της Ελλάδας με μεγαλύτερη φαρμακευτική δράση απ' αυτήν της κάνναβης, τα οποία ωστόσο δεν συμπεριλαμβάνονται στο σχέδιο νόμου. Για την κάλυψη του σοβαρού αυτού κενού και των παραλείψεων που αποκλείουν τη θεσμική κατοχύρωση της χρήσης εκατοντάδων φαρμακευτικών φυτών της χώρας μας, πρότείνει προς τον υπουργό Υγείας κ. Ξανθό την ενσωμάτωση της φυτοθεραπείας στο Εθνικό Σύστημα Υγείας.

«Δεν υπάρχει θεσμικό πλαίσιο για τη φυτοθεραπεία στη χώρα μας», λέει ο ίδιος χαρακτηριστικά και προσθέτει:

«Οι προοπτικές για τα φαρμακευτικά φυτά είναι τεράστιες. Στη Χίο, για παράδειγμα, ζουν

αποκλειστικά με την καλλιέργεια της μαστίχας. Στην Κοζάνη 18 χωριά έχουν εισόδημα από τον κρόκο, που πωλείται μόνο ως μπαχαρικό και, αν και έχουν γίνει μελέτες για τα οφέλη του, δεν αξιοποιείται πλήρως. Η Ελλάδα έχει 400-500 φαρμακευτικά φυτά και πρέπει να γίνουν κι άλλες μελέτες για να προχωρήσουμε στη δημιουργία θεραπευτικών σκευασμάτων.

«Οι Κινέζοι και οι Ινδοί χρησιμοποιούν την παράδοση του Ιπποκράτη, ενώ εμείς τα έχουμε ξεχάσει. Στην αρχή δεν υπήρχε τεχνολογία και εμπειρία. Όμως, 10 χρόνια μετά, τα έχουμε κατακτήσει. Βέβαια, χρειάζεται ακόμη περισσότερη συνεργασία της πανεπιστημιακής κοινότητας με τους παραγωγούς. Το δύσκολο είναι να μπει η επιστημονική γνώση στο χωράφι».

Τέλος, ο ίδιος τονίζει: «Γίνεται με φιλοπεριβαλλοντικό τρόπο η καλλιέργεια λεβάντας και τριαντάφυλλου στα 60 χωριά στο Βόιο Κοζάνης. Τα αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά αποτελούν το μεγαλύτερο θησαυροφυλάκιο της χώρας».

Ηγέτις στη λεβάντα η Alpha Lavender

Η Alpha Lavender είναι ηγετική επιχείρηση στην παραγωγή λεβάντας στην Ελλάδα. Καταλαμβάνει το μερίδιό του 80% του συνόλου των υφισταμένων καλλιεργειών λεβάντας στη χώρα και είναι η μοναδική επιχείρηση παραγωγής αιθέριων ελαίων στην Ελλάδα, με εντελώς ολοκληρωμένο κύκλο παραγωγής.

Για την ακρίβεια, έχει το πρώτο και μοναδικό στη χώρα πλήρως αυτοματοποιημένο σύγχρονο αποστακτήριο για την παραγωγή αιθέριων ελαίων.

Το παραγόμενο από την εταιρεία Alpha Lavender αιθέριο έλαιο λεβάντας κατέχει το υψηλότερο μερίδιο πανελλαδικά, αντιστοιχώντας στο 90% της παραγωγής σε εθνικό επίπεδο.

Αυξητικοί ρυθμοί της καλλιέργειας

Ο Χάρης Παυλίδης, διευθυντής της Alpha Lavender, μοιράστηκε την εμπειρία του στο Agricola: «Είμαστε η πρώτη ελληνική εταιρεία που ασχολείται με την καλλιέργεια λεβάντας, προχωρώντας στην πρώτη εγκατάσταση στη Δυτική Μακεδονία. Μαζί με τη σύζυγό μου, όντες απόφοιτοι της Γεωπονικής, αποφασίσαμε να ασχοληθούμε με την εξαγωγή αιθέριου ελαίου λεβάντας και αλλάξαμε τον

Η γνωριμία και η αρχική επαφή με τα αρωματικά φυτά ξεκίνησαν πριν από 13 περίπου χρόνια.

χάρτη στον βαλκανικό χώρο. Αρκεί να αναλογιστούμε ότι το 2007-2008 τα στρέμματα με λεβάντα στη χώρα μας δεν ξεπερνούσαν τα 400 και το 2017 έφτασαν τα 17.000-18.000. Υπολογίζω ότι από εδώ και πέρα πανελλαδικά θα φτάσουμε τα 20.000 στρέμματα.

«Την τελευταία πενταετία αυξάνεται ραγδαία η καλλιέργεια αυτή, η οποία είναι κυρίως ξερική, χωρίς πολλές απαιτήσεις και δίχως εκθρούς-ασθένειες. Επομένως, κατά κύριο λόγο μιλάμε για βιολογική καλλιέργεια. Μέχρι πρότινος θεωρούνταν εναλλακτική καλλιέργεια, όμως πλέον καλλιεργείται και στον κάμπο».

Τα προϊόντα της Alpha Lavender πωλούνται πέραν της Ελλάδας και στο εξωτερικό. Ειδικά σε Γαλλία και ΗΠΑ. Οι εξαγωγές γίνονται κυρίως με κονδρική πώληση.

Παράλληλα, το 2017 μπήκαν και στον ελιχρυσό, ένα φυσικό φαρμακευτικό φυτό το οποίο καλλιεργούν σε 60 στρέμματα, και πλέον πήραν την πρώτη παραγωγή. Χρησιμοποιείται ως αιθέριο έλαιο μέσα σε κρέμες και είναι γνωστό για την αντιρυτιδική του δράση.

Απαρχαιωμένος ο νόμος για την απόσταξη

Παρ' όλα αυτά, ο ίδιος τονίζει ότι δεν είναι εφικτό να ανταγωνιστούν εύκολα το εξωτερικό. Και αυτό γιατί η νομοθεσία του 1917 που ισχύει μέχρι σήμερα δεν επιτρέπει τη δημιουργία μεγάλων αποστακτικών μηχανημάτων.

«Ο νόμος είναι αρχαίος και δυστυχώς δεν υπάρχει πολιτική βούληση για να αλλάξει. Σκεφτείτε ότι το κόστος απόσταξης στην Ελλάδα αγγίζει τα 7 ευρώ το κιλό, ενώ

στην Ιταλία και στις ΗΠΑ αντιστοιχεί σε 2 ευρώ το κιλό. Οφείλουμε να ξεπεράσουμε τους 40-50 τόνους εξαγωγής ως χώρα. Όμως, το 2017 -και με παραγωγή στη λεβάντα μειωμένη- εξήχθησαν μόλις 15-20 τόνοι».

Τέλος, όσον αφορά τις τιμές παραγωγού για τη λεβάντα, ο ίδιος αναφέρει ότι παρατηρείται μεγάλη διακύμανση τα τελευταία χρόνια. Τα αποστάγματα (αιθέριο έλαιο) κυμαίνονται από 45 έως 50 ευρώ το κιλό και μπορεί να φτάσουν τα 75-80 ευρώ το κιλό. Μια μέση τιμή βρίσκεται στο εύρος των 55-65 ευρώ το κιλό.

Από τη Δρόγη στο grizo & prasino

Ζουν στη Θράκη, όπου παράγουν με αφοσίωση, σεβασμό και ειλικρίνεια αληθινά βιολογικά βότανα και εμπνευσμένα βοτανικά ροφήματα. Ο λόγος για τον Κώστα και την Αγγελική, που μας συστήνονται ως grizo & prasino. Η θρακική εταιρεία «Δρόγη, βιολογικά βότανα» έγινε πλέον μια grizo & prasino μοναδική βοτανική εμπειρία.

«Η γνωριμία και η αρχική επαφή με τα αρωματικά φυτά ξεκίνησαν πριν από 13 περίπου χρόνια (2005), μέσα από τη βασική μου επαγγελματική ιδιότητα του γεωπόνου συμβούλου βιολογικής γεωργίας», λέει στο Agricola ο Κώστας Παπάζογλου.

«Είχα την ευκαιρία να ασχοληθώ και να πειραματιστώ αρκετά τόσο στο επίπεδο της καλλιέργειας όσο και στο επίπεδο των μετασυλλεκτικών χειρισμών και της τεχνικής αποξήρανσης, δουλεύοντας κοντά σε έναν από τους λίγους και ίσως τον πιο έμπειρο βιοκαλλιεργητή αρωματικών της προηγούμενης γενιάς, τον Γιώργο Ερελιάδη (σήμερα περίπου 80 ετών)», προσθέτει ο ίδιος.

Το 2012 σχεδιάζεται και ιδρύεται η «Δρόγη, βιολογικά βότανα» ως μικρής κλίμακας καθετοποιημένη μονάδα παραγωγής βιολογικών ΑΦΦ, και παρουσιάζει μια πρώτη σειρά προϊόντων (14 κωδικοί) στην ελληνική και στην ευρωπαϊκή αγορά, στοχεύοντας σε επιλεγμένα σημεία λιανικής πώλησης.

Το 2017 υλοποιείται rebranding, βασισμένο και σχεδιασμένο από την εμπειρία των προηγούμενων 5 ετών και τη διαμορφούμενη τάση της αγοράς του κλάδου της εστίασης.

© SHUTTERSTOCK